

I.N. Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (15)

Πάνω στα ερείπια του κυρίως ιερού του ελληνιστικού Νεκρομαντείου ιδρύθηκε, πιθανώς κατά τον 16ο αιώνα, η Μονή Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, γνωστή και ως Μονή Θάνεζα. Το καθολικό και τα κελιά, τα οποία κατεδαφίστηκαν, περιβάλλονταν από ανεξάρτητο περίβολο. Το καθολικό ανήκει στον τύπο του απλού μονόχωρου ξυλόστεγου ναού και είναι κατάγραφο εσωτερικά με αποσπασματικά διατηρημένες τοιχογραφίες του 1740, σύμφωνα με κτητορική επιγραφή. Για την ανοικοδόμησή του χρησιμοποιήθηκε άφθονο υλικό από το ερειπωμένο αρχαίο ιερό.

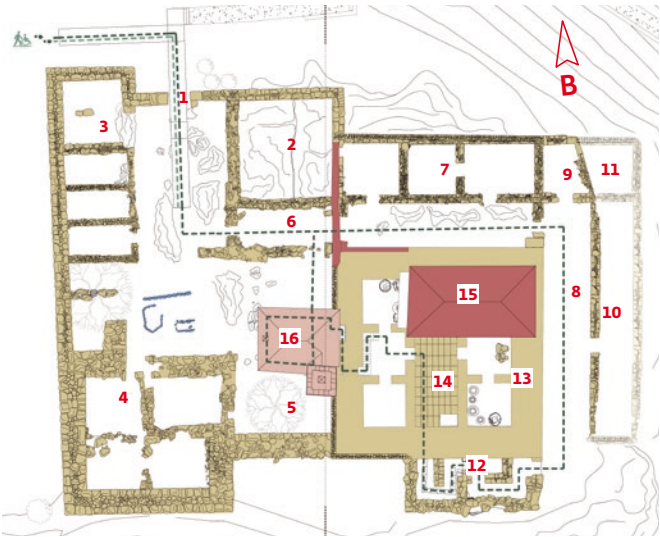
Οθωμανική κούλια (16)

Κοντά στο καθολικό, βρίσκεται η κούλια, η οχυρή κατοικία του Οθωμανού φεουδάρχη. Είναι θεμελιωμένη πάνω στη δυτική πλευρά του τοίχου του κυρίως ιερού. Αρχιτεκτονικά, περιλαμβάνει ένα ορθογώνιο διώροφο κτήριο και τον πύργο και χρονολογείται στο α΄ μισό του 19ου αιώνα.

**Η κάτοψη του Νεκρομαντείου βασίστηκε σε σχέδιο που προέρχεται από το Αρχείο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πρέβεζας.*

Εικόνα εξωφύλλου: Προτομή της Περσεφόνης με ψηλό «πόλο», στολισμένο με ανάγλυφη παγκαρπία και καλύπτρα στην κεφαλή (3ος αι. π.Χ.). Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. © ΕΦΑ Ιωαννίνων / ΥΠΠΟΑ – ΤΑΠ.

Κάτω: Άποψη από νοτιοδυτικά του αρχαιολογικού χώρου του Νεκρομαντείου.

- Προϊστορική περίοδος (ταφές)
- Ελληνιστική περίοδος (συγκρότημα Νεκρομαντείου)
- Μεταβυζαντινή περίοδος (Μονή Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου)
- Οθωμανική περίοδος (οχυρωματική κατοικία – κούλια)

1	Είσοδος στον αρχαιολογικό χώρο	9	Δωμάτιο ανατολικού διαδρόμου
2	Ημιυπόγειο αίθουσα	10	Εξωτερικός ανατολικός διάδρομος κυρίως ιερού
3	Σειρά δωματίων δυτικά της εισόδου του ιερού	11	Δωμάτιο εξωτερικού ανατολικού διαδρόμου
4	Ελληνιστικά δωμάτια στη ΝΔ γωνία του δυτικού συγκροτήματος	12	Νότιος διάδρομος κυρίως ιερού ή λαβύρινθος
5	Ελληνιστικά δωμάτια στη ΝΑ γωνία του δυτικού συγκροτήματος	13	Κυρίως ιερό
6	Βόρειος διάδρομος κυρίως ιερού	14	Κρύπτη
7	Δωμάτια βόρειου διαδρόμου	15	I.N. Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου
8	Ανατολικός διάδρομος κυρίως ιερού	16	Οθωμανική κούλια

Για να περιηγηθείτε στο χώρο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το διάγραμμα. Για να ακούσετε ή να κατεβάσετε το αρχείο της ηχητικής ξενάγησης σκανάρετε με το κινητό σας το QR code που βρίσκεται αριστερά ή πληκτρολογήστε το σύνδεσμο: <http://www.archaiologia.gr/innoetics/91906.mp3>

**NEKROMANTEION
ACHERRONTA**

Κωνσταντίνα Ζήδρου

ΜΙΚΡΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ (© τέχνες)
Νº 125
Δεκέμβριος 2017

www.archaiologia.gr

Το φημισμένο κατά την αρχαιότητα Νεκρομαντείο του Αχέροντα βρίσκεται στην πεδιάδα του Φαναρίου Πρεβέζης, σε λόφο πλάι στο χωριό Μεσοπόταμος.

Στο λόφο εντοπίστηκαν ίχνη ανθρώπινης παρουσίας ήδη από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Στην Αρχαϊκή και την Κλασική εποχή χρονολογείται αποθέτης με όστρακα αγγείων και πήλινα ειδώλια της Περσεφόνης. Σε αυτά τα ευρήματα ο ανασκαφέας Σ. Δάκαρης στήριξε την ύπαρξη αρχαϊκού ιερού της Περσεφόνης στην κορυφή του λόφου. Το συγκεκριμένο ιερό εξακολούθησε τη λειτουργία του και κατά την Κλασική περίοδο.

Στους ελληνιστικούς χρόνους αντικαταστάθηκε με ένα μεγαλύτερο, τα ερείπια του οποίου βλέπουμε σήμερα. Αυτή την περίοδο, οικοδομήθηκαν το κυρίως ιερό με τους δαιδαλώδεις διαδρόμους του. Τότε, και ακριβώς κάτω από την Αίθουσα των Ειδώλων, λαξεύτηκε στο βράχο η υπόγειο σπηλιά που στέγαζε το σκοτεινό ανάκτορο του Άδη και της Περσεφόνης. Στα τέλη του 3ου–αρχές του 2ου αιώνα π.Χ., δυτικά της αρχικής κατασκευής, προστέθηκε συγκρότημα από δωμάτια και αποθήκες. Το 167 π.Χ. το Νεκρομαντείο πυρπολείται και καταστρέφεται οριστικά από τους Ρωμαίους. Από τον 1ο αιώνα π.Χ. ο χώρος, έχοντας χάσει τη λατρευτική του σημασία, καταλαμβάνεται αποκλειστικά από ιδιωτικές κατοικίες. Τον 16ο αιώνα, πάνω στο ελληνιστικό Νεκρομαντείο, οικοδομείται ο ναός του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου.

Στο Νεκρομαντείο του Αχέροντα οι προσκυνητές προσέρχονταν για να μυηθούν και να έρθουν σε επαφή με τους νεκρούς. Για το σκοπό αυτό ακολουθούσαν πολυήμερο τελετουργικό (καθαρήτριά λουτρά, προσευχές, συγκεκριμένη διατροφή κ.ά.).

Για να φτάσουν στο Νεκρομαντείο, ανέβαιναν τον Αχέροντα με λέμβο, περνώντας μέσα από το δάσος της Περσεφόνης και την Αχερουσία λίμνη, και στη συνέχεια προχωρούσαν πεζή ως την κορυφή του λόφου.

Αποχωρώντας από το Νεκρομαντείο, οι προσκυνητές δεσμεύονταν με όρκο σιωπής για την εμπειρία τους στο ιερό. Η αποκάλυψη των μυστικών του Άδη τιμωρούνταν με θάνατο.

Είσοδος στον αρχαιολογικό χώρο (1)

Η θύρα εισόδου βρίσκεται στο μέσο της βόρειας πλευράς του δυτικού συγκροτήματος, εκεί όπου ανοιγόταν και η αρχαία είσοδος.

Δυτικό συγκρότημα (2-5)

Μπαίνοντας στο δυτικό συγκρότημα, ο επισκέπτης βλέπει στα αριστερά του μια τετράγωνη ημιυπόγεια αίθουσα (2), λαξευμένη στο βράχο, που χρησίμευε ως αποθήκη και αποθέτης των απορριμμάτων του ιερού.

Δυτικά της εισόδου, ήρθε στο φως ένα τετράγωνο δωμάτιο της Ελληνιστικής περιόδου και νοτιότερα αποκαλύφθηκαν τρία συνεχόμενα ορθογώνια δωμάτια (3) της Ρωμαϊκής περιόδου (1ος αι. π.Χ.).

Στη νοτιοδυτική γωνία του δυτικού συγκροτήματος, εντοπίστηκαν τρία δωμάτια, επίσης της Ελληνιστικής περιόδου (4). Το βορειότερο λειτουργούσε ως προθάλαμος των δύο νοτίων, που ήταν κοιτώνες για τους προσκυνητές κατά την προετοιμασία τους προτού οδηγηθούν στο κυρίως ιερό.

Στη νοτιοανατολική γωνία του δυτικού συγκροτήματος, διακρίνονται τα θεμέλια τεσσάρων ακόμη δωματίων ίδιας χρήσης και λειτουργίας με τα προαναφερθέντα, τα οποία, επειδή ήταν κτισμένα στην κατωφέρεια του λόφου, παρασύρθηκαν και σήμερα έχουν εξαφανιστεί (5).

Βόρειος διάδρομος κυρίως ιερού (6, 7)

Ο επισκέπτης, κατευθυνόμενος προς το κυρίως ιερό, ακολουθεί πορεία προς τα δεξιά, όπως έκαναν και οι προσκυνητές της αρχαιότητας. Διασχίζει τον βόρειο διάδρομο (6). Στη βόρεια εξωτερική πλευρά του συγκεκριμένου διαδρόμου, ανασκάφηκαν τρία δωμάτια (7): τα δύο πρώτα λειτουργούσαν ως κοιτώνες για τη διαμονή και την τελική προετοιμασία των προσκυνητών και το τρίτο ως λουτρό.

Ανατολικός διάδρομος κυρίως ιερού (8, 9)

Τον βόρειο διάδρομο διαδέχεται ο ανατολικός (8). Κύριο χαρακτηριστικό του είναι το εξαιρετικά μεγάλο πάχος των τοίχων του, οι οποίοι μάλιστα σώζονται στο αρχικό τους ύψος. Στο βόρειο τμήμα του ανατολικού διαδρόμου βρέθηκε ένα ακόμη δωμάτιο (9), που αποτελεί τη φυσική συνέχεια των τριών όμορων του βόρειου διαδρόμου και λειτουργούσε ως προσωρινός χώρος διαμονής.

Εξωτερικός ανατολικός διάδρομος κυρίως ιερού (10, 11)

Παράλληλα με τον ανατολικό διάδρομο υπάρχει ένας εξωτερικός, από όπου εξέρχονταν οι προσκυνητές από το ιερό (10). Στο βόρειο τμήμα του εξωτερικού ανατολικού διαδρόμου, οι

01 Η υπόγεια κρύπτη του Νεκρομαντείου.

02 Πινάκιο ρυθμού «δυτικής κλιτύος» με γραπτή διακόσμηση (τέλη 3ου αι. π.Χ.–167 π.Χ.). Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. © ΕΦΑ Ιωαννίνων / ΥΠΠΟΑ – ΤΑΠ.

02

03 Μελαμβαφής αμφορίσκος με ανάγλυφη διακόσμηση στο σώμα (τέλη 3ου αι. π.Χ.–167 π.Χ.). Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. © ΕΦΑ Ιωαννίνων / ΥΠΠΟΑ – ΤΑΠ.

03

ανασκαφές αποκάλυψαν επίσης ίχνη θεμελίων, πιθανώς ενός ακόμη δωματίου (11).

Λαβύρινθος (12)

Ο νότιος διάδρομος του Νεκρομαντείου έχει μικρότερο μήκος και πλάτος από τους υπόλοιπους. Σχεδιάστηκε μαιανδρικός και γι' αυτό έμεινε γνωστός ως Λαβύρινθος, υποβάλλοντας την εντύπωση της περιπλάνησης στους σκοτεινούς διαδρόμους του Άδη. Η εντύπωση επιτεινόταν από τρεις τοξωτές σιδερόφραχτες πύλες, που συμβόλιζαν τις πύλες του Κάτω Κόσμου. Η πρώτη αποτελούσε την είσοδο, η δεύτερη βρισκόταν περίπου στο μέσο του διαδρόμου και η τρίτη οδηγούσε απευθείας στην Αίθουσα των Ειδώλων.

Κυρίως ιερό (13)

Πρόκειται για ένα τετράγωνο πυργόσχημο οικοδόμημα, με είσοδο στη νότια πλευρά, τοποθετημένο στη ΝΔ γωνία του ανατολικού συγκροτήματος. Οι εξωτερικοί του τοίχοι, που ξεχωρίζουν για την επιμελημένη πολυγωνική κατασκευή τους, διατηρούνται σε ύψος σχεδόν 3,50 μ. και εντυπωσιάζουν με το υπερβολικό πάχος τους (3,30 μ.). Εσωτερικά, δύο παράλληλοι τοίχοι, εξίσου επιμελημένης κατασκευής με τους εξωτερικούς αλλά μικρότερου πάχους, διαιρούν το κτήριο σε τρεις ισοπλάτεις χώρους.

Ο κεντρικός εμφανίζεται ενιαίος — είναι η λεγόμενη Αίθουσα των Ειδώλων, όπου, ίσως με τη βοήθεια μιας μηχανής, παρουσιάζονταν στους προσκυνητές τα είδωλα των νεκρών. Στους δύο γωνιακούς χώρους, δύο κάθετες τοιχοποιίες δημιουργούν τρία ισομεγέθη τετράγωνα δωμάτια στον καθένα.

Κρύπτη (14)

Κάτω ακριβώς από την Αίθουσα των Ειδώλων, και στο ίδιο μέγεθος με αυτή, ανοίγεται μια υπόγεια αίθουσα ύψους 3,25 μ., λαξευμένη στον φυσικό βράχο. Η κατασκευή της θεωρείται ιδιαίτερα χαρακτηριστική, καθώς το δάπεδο της υπέργειας αίθουσας αποτελεί ταυτόχρονα την οροφή της υπόγειας, η οποία, με τη σειρά της, στηρίζεται σε 15 πώρινα τόξα, που εδράζονται σε πεσσούς. Οι διαστάσεις, η θέση και η κατασκευή της δείχνουν ότι είναι σύγχρονη με το ιερό. Πιθανώς, αντικατέστησε την προϊστορική σπηλιά, όπου βρισκόταν ο αρχικός πυρήνας της λατρείας και όπου στεγαζόταν, σύμφωνα με την παράδοση, το σκοτεινό ανάκτορο των θεών του Κάτω Κόσμου, του Άδη και της Περσεφόνης.